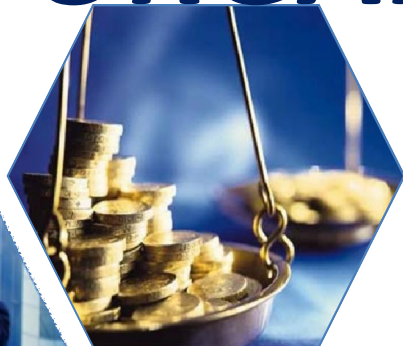

ETIKA NEPROFITNIH ORGANIZACIJA

Prof.dr.sc.Zdenko Klepić

Pojam etike

- ➔ potječe od grčkih riječi *ethos* što između ostalog znači mišljenje ili postupak, navada, običaj, ćud, osjećaj, načela, i riječi *ethikos* što znači moralan, ćudoredan.
- ➔ U rječniku stranih riječi etika se objašnjava kao ukupnost proučavanja smisla i ciljeva moralnih htijenja, temeljnih kriterija za moralno vrednovanje kao i zasnovanosti izvora morala, te kao nauk o ćudoređju na osnovu načela zdravoga razuma te ponašanje u skladu s pravilima morala.

Etimologija riječi upućuje na sferu moralne filozofije, pa većina znanstvenika koji se bave etikom smatraju da je

etika posebna grana filozofije, da je etika filozofija morala ili filozofsko razmišljanje o moralu, moralnim problemima i moralnim sudovima.

- ➔ U Webster`s Ninth New Collegiate Dictionary, etika je definirana kao disciplina koja se bavi dobrim i lošim, te moralnim dužnostima i obvezama.
- ➔ Osobna etika - pravila prema kojima pojedinac živi svoj osobni život, a poslovna etika odnosi se na istinitost i pravednost i sadržava mnoštvo aspekata poput očekivanja društva, poštene konkurencije, oglašavanja, odnosa s javnošću, društvenih odgovornosti, samostalnosti potrošača i ponašanja poduzeća u zemlji i inozemstvu.

Etika je jako povezana s moralom,

- ➔ **Moral** se prema rječniku stranih riječi može tumačiti
 - kao odnos prema dobru i zlu u najširem smislu, te kao
 - ukupnost nepisanih društvenih načela, normi, ideala, običaja o ponašanju, i odnosima među ljudima koji se nameću savjesti pojedinca i zajednice, a u skladu s općim kriterijima o dobru koji vladaju u određenome društvu.
- ➔ Za moralnu osobu kaže se da je to netko tko je u duhu morala, krjepostan, ispravan, tko slijedi moralna načela, tj. prepoznaje moralno od nemoralnoga i djeluje po moralnim načelima.

Ljudi su često u nedoumici i zbunjeni u pogledu njihova ponašanja, tj. onoga što bi oni ili netko drugi u određenoj situaciji trebali učiniti.

- ➔ Riječ je o moralnome prosuđivanju, a ono podrazumijeva sustavan pristup donošenju moralnih odluka.
- ➔ Moralne odluke moraju biti takve da se mogu braniti racionalnom analizom situacije, te se ne radi samo o pitanju vlastitoga stava, te o nuđenju razloga za uvjerenja, mišljenja i djela.
- ➔ Vlastiti stavovi mogu biti pogrešni iz mnogo različitih razloga, a razlozi za naša uvjerenja, mišljenja i djela nisu uvijek opravdani i valjani.

➔ Poznati misionar, liječnik i humanitarac

Albert Schweitzer etiku je definirao kao „našu brigu za dobro ponašanje. Osjećam obvezu uzimanja u obzir ne samo naše vlastite dobrobiti, već i dobrobiti ostalih ljudskih bića“

➔ To je slično propisu iz Zlatnoga pravila

- „Činite drugima ono što želite da se čini vama“ ili
- ne činite drugima što ne želite da se vama čini.

Definicija u NPO

- ➔ Sposobnost promišljanja vrijednosti u procesu donošenja odluka u organizacijama, da bi se odredilo kako te vrijednosti i odluke utječu na različite grupe dionika i da bi se utvrdilo kako menadžeri i oni koji upravljaju (upravni odbori) mogu iskoristiti ta opažanja u svakodnevnom upravljanju organizacijom.
- ➔ Etični menadžeri i oni koji vode neprofitne organizacije trebaju težiti uspjehu i ostvarenju misije organizacije u granicama etične menadžerske prakse i ponašanja.

- ➔ NPO prisiljene, poput profitnih organizacija, poduzimati menadžerske, marketinške i poduzetničke aktivnosti kako bi opstale na sve više konkurentskom tržištu i kako bi ostvarivale svoju misiju.
- ➔ Prisiljene aktivnosti voditi na način da osiguraju potporu javnosti, sponzora, donatora, volontera i drugih kako bi prikupile potrebne resurse za svoje djelovanje i ostvarenje misije.

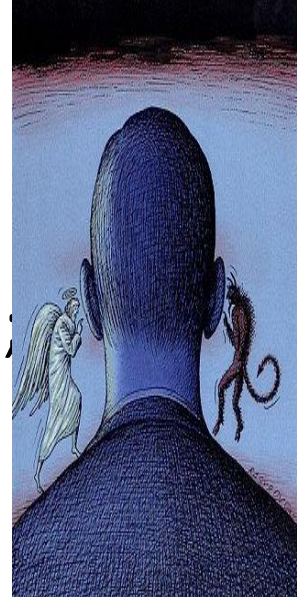
- ➔ Brojne afere dovele su pod znak pitanja i veći fokus javnosti za način rada i trošenja sredstava, te svaka pogreška može stajati organizaciju uskraćivanja potpore javnosti i neprihvatanju u društvu, što može utjecati na neostvarenje misije i ciljeva radi koje je osnovana.
- ➔ Javnost (stakeholderi), zbog specifičnosti neprofitnoga sektora čije su aktivnosti usmjerene na zajedničku i javnu korist i dobrobit, postavlja sve više i više zahtjeve i standarde neprofitnim organizacijama u pogledu etičnoga ponašanja.

Dileme – donošenje odluka

- ➔ što i kako učiniti?; s kojim prioritetima?;
- ➔ koliko sredstava izdvojiti i za koga?; koga zaposliti?;
- ➔ kome dati prednost prilikom zapošljavanja?;
- ➔ kome dati prednost prilikom dodjele pomoći?;
- ➔ iz kojih izvora i kako doći do novca za obavljanje svoje djelatnosti i izvršavanje misije?; itd
- ➔ Mnoga su od tih pitanja i odluka moralno dvojbeni,
- ➔ Za sve u NPO važno kao dugoročno najbolje rješenje pri donošenju odluka:
 - voditi se etičkim načelima i uvažavati etička načela, te
 - dati prednost dugoročnoj u odnosu na kratkoročnu korist koju bi eventualno imali oni kao pojedinci ili organizacija

Razlozi :neki

- ➔ Mnoge od NPO formuliraju, prenose i brane moralne vrijednosti
- ➔ Mnoge organizacije stvorene u neprofitnome sektoru utemeljene su na moralu i idealizmu
- ➔ dobivanje povjerenja od svojih klijenata na temelju prikazivanja u javnosti njihovih nastojanja povećavanja javne dobrobiti ili pak prikazivanja nekih svojih humanitarnih akcija
- ➔ Priroda sektora naglašava da treba biti usvojeno načelo rješavanja i uočavanja problema koji postoje u tome sektoru.

Koristi

- ➔ Proizvodnost – prihvaćenost u organizaciji povećava proizvodnost
- ➔ Odnosi dionika – opća potpora
- ➔ Zakonski okvir – smanjenje pritiska javnosti i države na NPO

Vrijednosti i etičke dileme

- ➔ Etička dilema pojavljuje se onda kada se više alternativnih izbora, inačica ili ponašanja smatraju jednako poželjnim ili jednako nepoželjnim zbog mogućih pozitivnih ili negativnih posljedica, pa je teško razlikovati ispravno od neispravnoga odnosno dobro od lošega.
- ➔ Kod donošenja odluka kriteriji prosudbe ispravnosti i neispravnosti nekog ponašanja ili inačice čine vrijednosti, koji općenito čine i temelje etike
- ➔ Vrijednosti su temeljna uvjerenja o tome što je dobro a što loše, te predstavljaju relativno trajnu kategoriju.
- ➔ Vrijednosti zaposlenike i volontere vode u njihovom radu u ostvarivanju ciljeva i misije organizacije.

Izvori vrijednosti NPO

- ➔ **Osobne vrijednosti** – vrijednosti koje svaki čovjek ima urođene u sebi ili vrijednosti koje čovjek stječe pod utjecajem roditelja, obitelji, prijatelja, škole, crkve itd,;
- ➔ **Profesionalne vrijednosti** – vrijednosti koje profesionalna udruženja zahtijevaju od svojih članova da ih usvoje i primjene, žive prema njima (npr. etički kodeksi za prikupljanje financijskih sredstava, rad sa socijalnim radnicima, volonterskim menadžerima);
- ➔ **Organizacijske vrijednosti** – vrijednosti na kojima je organizacija utemeljena, kao što je briga za bolesne, obrazovanje djece, očuvanje ljudskog dostojanstva;

- ➔ **Socijalne vrijednosti** – vrijednosti kojima zajednica teži da ih omogući svojim građanima, npr. ljudska prava, osiguravanje zdravstvene brige;
- ➔ **Kulturološke vrijednosti** – vrijednosti koje su predstavljene u kulturi kao što je npr. za Zapadni svijet karakteristična znanost i monoteizam ili pak za Istočni svijet važnost mudrosti i panteizma.
- ➔ Panteizam – religiozno – filozofsko učenje u kojem se priroda promatra kao očitovanje božanstva, učenje prema kojemu je bog sve što postoji

Etički kodeksi

- ➔ Etički kodeks je najčešći instrument osiguravanja etičnoga ponašanja i odlučivanja u organizaciji.
- ➔ Predstavlja formalni, sažeti iskaz vrijednosti organizacije prema kojima organizacija želi djelovati i standarde prihvatljiva i neprihvatljiva ponašanja uzimajući u obzir etička pitanja i društvenu odgovornost.
- ➔ Služi kao vodilja u ponašanju ljudi unutar organizacije te donošenju odluka,
- ➔ Kodeks se obično bavi pitanjima sukoba interesa, konkurentima, privatnošću informacija, davanjem poklona, te davanjem i pružanjem političkih doprinosa ili poslova.

Ciljevi etičkog kodeksa

- ➔ postavljanje okvira za etično ponašanje,
- ➔ pomoć zaposlenicima i volonterima pri odlučivanju i sprečavanju neetičnoga ponašanja,
- ➔ jačanje morala i timskoga rada u organizaciji,
- ➔ motiviranje zaposlenika i volontera te članova organizacije,
- ➔ stvaranje povjerenja korisnika/potrošača i donatora, sponzora i vlade (financijera),
- ➔ pružanje bolje usluge i postizanje veće koristi za korisnike/potrošače,
- ➔ jačanje imidža organizacije u javnosti i
- ➔ unapređivanje visokih standarda poslovne prakse.

- ➔ Jedan je od najstarijih i najpoznatijih etičkih kodeksa, koji je prihvaćen 1945. godine i od tada nekoliko puta izmijenjen, kodeks kompanije Johnson & Johnson.
- ➔ U neprofitnome su sektoru brojni etički kodeksi, a u knjizi su predstavljene oni povezani s prikupljanjem sredstava, upravljanjem volonterima kao i kodeks ponašanja za nevladin sektor u Bosni i Hercegovini koji je 2004. godine potpisao jedan broj neprofitnih organizacija.

Kodeks etičkih načela i standarda udruženja profesionalaca za prikupljanje sredstava (engl. *AFP-Association of Fundraising Professionals*)

- ➔ usvojen 1964. god., a posljednji put izmijenjen u rujnu 2007. godine,
- ➔ U svome uvodnom dijelu sadrži težnje članova udruženja
- ➔ Dvadeset i pet standarda prikazano je u četiri cjeline, a one su:
 - Obveze članova – standardi od 1 do 11;
 - Traženje i korištenje filantropskih fondova – standardi od 12 do 16;
 - Prezentacija informacija – standardi od 17 do 20;
 - Kompenzacije i ugovori – standardi od 21 do 25.

Udruženje za volontersku administraciju (AVA- *Association for Volunteer Administration*)

- ➔ AVA je razvila Deklaraciju o etičkim načelima u volonterskim administracijama.
- ➔ Specifičnost te deklaracije je to što je autori opisuju kao alatku koja pomaže članovima za dobru provedbu svoje odluke.
- ➔ Deklaracija služi članovima organizacije tako što promovira etičke vrijednosti i etička načela pri obavljanju posla i u interakciji s drugim članovima i odnosi se na način na koji se profesionalci odnose prema organizaciji, javnosti i prema drugim članovima.
- ➔ Broj i složenost odnosa i uloga u kojima profesionalci u neprofitnim organizacijama rade jedan je od razloga u kojima se prepoznaje važnost tih deklaracija ili kodeksa.

U Deklaraciju o etičkim načelima u volonterskim administracijama sadržane su sljedeće jezgre etičkih vrijednosti i načela:

1. GRAĐANSTVO I FILANTROPIJA

- Filantropija – psihologija volonterstva kao etičko načelo,
- Građanstvo – društvena odgovornost kao etičko načelo,

2. POŠTOVANJE

- Autonomija – samoodređivanje i uzajamnost kao etička načela,
- Ugladenost, civilnost i pristojnost – ljudsko dostojanstvo i privatnost kao etička načela,
- Razumijevanje i prihvaćanje – prihvatljivost kao etičko načelo,

3. ODGOVORNOST

- Odgovornost – odnosi s osobljem kao etičko načelo,
- Težnja izvrsnosti – profesionalna odgovornost, marljivost, davanje najboljega od sebe, ustrajnost i kontinuirano dokazivanje kao etička načela,
 - Samokritičnost – samootkrivanje i samokritičnost kao etičko načelo,

4. BRIGA

- Suosjećanje i darežljivost – suosjećanje i darežljivost kao etička načela

5. PRAVDA I POŠTENJE

- Proceduralne pravičnosti,
- Nepristranost,
- Jednakost

6. ZASLUŽIVANJE POVJERENJA

- ➔ Iskrenost – istinitost, iskrenost – ne obmanjivanje i otvorenost kao etička načela,
- ➔ Integriranost – principi i moralna snaga kao etički principi,
- ➔ Ispunjavanje obećanja - pravedna interpretacija ugovora, razumna i jasna opredijeljenost kao etička načela,
- ➔ Odanost – ograničenja u odanosti, prioriteti u odanosti i sigurnost povjerljivih informacija kao etička načela,
- ➔ Izbjegavanje sukoba interesa – kao etičko načelo.

Koalicija nevladinih organizacija „Raditi i uspjeti zajedno“

- ➔ 2004. godine izradila je Kodeks ponašanja za nevladin sektor u Bosni i Hercegovini,
- ➔ predstavlja skup temeljnih normā, načela i vrijednosti utvrđenih s ciljem standardiziranja ponašanja i djelovanja nevladina sektora
- ➔ U preambuli između ostaloga stoji da su organizacije potpisnice kodeksa privržene temeljnim vrijednostima civilnoga društva, unapređenju i poboljšanju kvalitete življenja stanovnika, deprivilegiranih, hendikepiranih i marginaliziranih društvenih skupina.

1. Standardi

1. Orijentacija ka čovjeku i njegovim temeljnim interesima i potrebama,
2. Osnovna načela djelovanja,
3. Temeljna načela na kojima se temelje međusobni odnosi predstavnika nevladina sektora

2. Pravedan odnos i jednakost,

3. Moralni i etički integritet,

4. Transparentnost i odgovornost u radu,

5. Dobro upravljanje,

6. Razvidno definirana financijska politika,
7. Autonomija/Neovisnost,
8. Komunikacija i suradnja,
9. Promocija jednakopravnosti,
10. Ekološka svijest,
11. Održivost,
12. Društveni utjecaj,

Za primjenu kodeksa ponašanja u kodeksu je sadržano sljedeće:

- ➔ Odbor za praćenje primjene kodeksa,
- ➔ Sastav odbora,
- ➔ Funkcije odbora,
- ➔ Podrška/Prizivi,
- ➔ Postupak pred odborom u slučaju priziva,
- ➔ Pravo na priziv i
- ➔ Završne odredbe.

Ostali instrumenti upravljanja etikom

- ➔ Etički odbor
- ➔ Etički menadžer
- ➔ Etički povjerenik
- ➔ Etička vruća linija
- ➔ Etički treninzi
- ➔ Zviždač

Sveučilište u Mostaru

Ekonomski fakultet

Hvala na pozornosti

prof.dr.sc. Zdenko Klepić

www.ef.sve-mo.ba

zdenko.kleplic@sve-mo.ba